

درس گفتارهایی درباره:

تقدم

دکتر احمد پاکتی

تنظیم و ویرایش: صالح زارعی

به اهتمام:

انجمن علمی دانشجویان الهیات

دانشگاه امام صادق علیه السلام

انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)

تهران: بزرگراه شهید چمران،

پل مدیریت

تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲

صندوق پستی ۱۴۶۵۵-۱۵۹

E-mail: isu.press@yahoo.com

لروشگاه اینترنتی:

www.ketabesadiq.ir

دانشگاه امام صادق (ع)

درس گفتارهای درباره: نقد مستن ■ دکتر احمد پاکتچی ■ تنظیم و ویرایش: صالح زارعی
ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ نمایه‌سازی: رضا دیبا ■ چاپ اول: ۱۳۹۱ ■ قیمت: ۹۵۰۰۰ ریال
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه ■ چاپ و صحافی: زلال کوثر ■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۲۵۲-۸

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: پاکتچی، احمد ۱۳۳۲

عنوان و نام پدیدآور: نقد متن / احمد پاکتچی / تنظیم و ویرایش صالح زارعی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۲۵۲ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۲۵۲-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: نقد

موضوع: تاریخ نویسی

موضوع: شیعه — تاریخ نویسی

موضوع: تصحیح انتقادی

موضوع: بی‌مانندیت

موضوع: شیعه — تاریخ — مآخذ

موضوع: تاریخ — راهنمای آموزشی

شناسه افزوده: زارعی، صالح، ویراستار

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

ردمبندی کنگره: ۱۳۹۱ ن ۱۸ پ / ۱۷/۸۱ PN

رده بندی دیویی: ۹۵/۸۰۱

شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۰۸۹۴۰

فهرست مطالب

سخن ناشر.....	۱۵
پیشگفتار.....	۱۷
بخش اول: مباحث مقدماتی نقد متن.....	۲۱
فصل ۱. چبستی نقد متن.....	۲۳
اول؛ دو سوال اساسی در نقد متن.....	۲۵
دوم؛ نقد درونی و نقد بیرونی.....	۲۸
سوم؛ رابطه‌ی نقد متن با روش‌شناسی علم تاریخ.....	۲۹
چهارم؛ سابقه‌ی نقد متن.....	۳۱
پنجم؛ تحولات روش‌های نقد متن.....	۳۴
فصل ۲. محورهای کلی نقد متن (مفاهیم اساسی و مکاتب تاریخی).....	۳۷
اول؛ مسئله‌ی شناخت و کاستی‌های شناختی.....	۳۸
۱. نقطه‌ی دید.....	۴۱
۱-۱. گزارش‌های مخنف بن سلیم از دی.....	۴۲
۲-۱. گزارش‌های نورالدین کیانوری.....	۴۲
۲. مدل‌سازی.....	۴۴
۱-۲. مدل‌سازی انقلاب اسلامی.....	۴۴

- ۲-۲. مدل‌سازی جنگ جهانی ۴۵
- ۳-۲. مدل بر تخت نشستن پادشاهان ۴۶
- ۴-۲. مدل سلسله‌ها ۴۶
- ۵-۲. تاثیر مدل‌های ذهنی در دیدن واقعه‌ها و نقل گزارش‌ها ۴۸
- ۱-۵-۲. جنگ‌های غارات ۴۸
- ۱-۵-۲. جنگ صفین ۴۸
- ۶-۲. انواع مدل‌ها در تحلیل وقایع ۵۰
۳. موضع‌گیری‌های آگاهانه‌ی گزارشگر نسبت به واقعه‌ی خارجی ۵۲
۴. پس‌رانی و پیش‌رانی ۵۳
- دوم؛ اولین نظریه‌پردازان حوزه‌ی نقد متن ۵۶
۱. ژان مایون ۵۶
۲. ژان آردوئن ۵۸
۳. کاجنوفسکی ۵۹
- سوم؛ معنای شکاکیت تاریخی ۵۹
- چهارم؛ دو تحول مهم در قرن ۱۹ ۶۱
۱. شکل‌گیری روش‌های مدون پژوهش ۶۲
۲. توسعه‌ی برخی علوم در راستای فراهم نمودن اطلاعات فرامتنی ۶۴
- ۱-۲. باستان‌شناسی و تاثیر آن در مطالعات تاریخی ۶۴
- ۲-۲. سکه‌شناسی و تاثیر آن در مطالعات تاریخی ۶۷
- ۱-۲-۲. کشف سلسله‌ی کوشانیان ۶۷
- ۲-۲-۲. حکومت اسلامی در هزر ۶۸
- ۳-۲-۲. ایران در قرن اول ۶۸
- ۳-۲. زبان‌شناسی تاریخی ۶۹
- ۱-۳-۲. نقد کشنیات تاریخی ۷۰
۳. نتیجه‌ی تحولات قرن ۱۹ ۷۱
- پنجم؛ دسته‌بندی کلی کشورها در حوزه‌ی نقد متن ۷۲
۱. مطالعات لایه‌شناسی ۷۴
- ۱-۱. مطالعه‌ی لایه‌ای کتاب کافی کلینی ۷۴

۲-۱. مطالعات لایه‌ای درباره‌ی عهد عتیق.....	۷۶
۳-۱. مطالعه‌ی لایه‌ای داستان ادیسه.....	۷۷
ششم؛ مطالعه‌ی متن، حوزه‌ای از علوم انسانی.....	۷۸
فصل ۳. نقد متون و زمینه‌ها در علوم اسلامی.....	۸۱
اول؛ ارتباط تفسیر با حوزه‌ی نقد متن.....	۸۲
دوم؛ ارتباط علوم قرآن با حوزه‌ی نقد متن.....	۸۴
سوم؛ ارتباط اصول فقه با حوزه‌ی نقد متن.....	۸۴
چهارم؛ ارتباط علوم حدیث با حوزه‌ی نقد متن.....	۸۵
۱. حدیث «انّ رسول الله صلی الی عنزة».....	۸۶
۲. حدیث «انّ الله خلق آدم علی صورته».....	۸۷
۳. تصحیف.....	۸۸
۴. لحن.....	۸۸
۵. مباحث نقد متن و سند.....	۸۹
پنجم؛ ارتباط نقد ادبی با حوزه‌ی نقد متن.....	۹۰
ششم؛ روش بازخوانی متون کلاسیک.....	۹۴
هفتم؛ دشواری‌های مطالعات تاریخی.....	۹۷
هشتم؛ هدف از طرح رابطه‌ی علوم اسلامی با نقد متن.....	۹۸
فصل ۴. روابط بینامتنی و نقد متون.....	۱۰۱
اول؛ روابط بینامتنی و متون تاریخی.....	۱۰۱
دوم؛ گونه‌های کلی روابط بینامتنی.....	۱۰۵
۱. تاثیر ساختار متن.....	۱۰۶
۱-۱. تاثیر ساختار متن در تهیه‌ی گزارش‌ها.....	۱۰۷
۲-۱. تاثیر ساختار متن در گزارشگری سقیفه.....	۱۰۹
۲. تاثیر عناصر متن.....	۱۱۲
۳. متضمن بودگی.....	۱۱۲
۱-۳. تفاوت بین انگیزه‌های خودآگاه و ناخودآگاه در پدیده‌ی متضمن بودگی.....	۱۱۴
۲-۳. داستان شهربانو نمونه‌ای از متضمن بودگی.....	۱۱۶

- بخش دوم: تقدیر و نوبی؛ سالدی مؤلف در قدس..... ۱۲۳
- فصل ۵. اشتباه در شناسایی نویسنده..... ۱۲۵
- اول؛ خلط نویسنده‌ی شهر با نویسنده‌ی اصلی..... ۱۲۶
۱. راوندی و النوادر..... ۱۲۶
۲. ابن حمزه طوسی و الثاقب فی المناقب..... ۱۲۷
۳. مذهب‌الدین نیلی و کتاب «نزهة الناظر فی الاشياء و النظائر»..... ۱۲۸
- دوم؛ انتساب کتاب به فرد خویشاوند..... ۱۳۳
۱. نمونه‌ی دو برادر..... ۱۳۳
۲. نمونه‌ی پدر و فرزند..... ۱۳۵
- سوم؛ رفع یک سوء تفاهم در شناسایی نویسنده..... ۱۳۶
- چهارم؛ تلقی یک نویسنده و یک کتاب به عنوان دو نویسنده و دو کتاب..... ۱۳۸
۱. شرح الاخبار قاضی نعمان معری (ابن فیاض)..... ۱۳۸
۲. تاریخ یعقوبی (ابن واضح)..... ۱۳۹
۳. المناقب ابن مغازی (ابن واسطی)..... ۱۳۹
۴. الاربعین (مناقب) خوارزمی..... ۱۴۰
- پنجم؛ کتاب‌های مشکوک بین چند نویسنده..... ۱۴۰
۱. کتاب فقه الرضا (ع)..... ۱۴۰
۲. کتاب جامع الاخبار..... ۱۴۱
- ۱-۲. دلایل انتساب کتاب به مولفین..... ۱۴۲
- ۲-۲. رد دلایل انتساب کتاب به مولفین..... ۱۴۳
- فصل ۶ مسئله‌ی اشتراک بین چند نویسنده..... ۱۴۹
- اول؛ اشتراک در تالیف یک اثر (تکمیل اثر)..... ۱۴۹
- دوم؛ کتب چند تحریره و اهمیت آنها..... ۱۵۱
۱. کتاب [فِرْقَ الشَّیْعَة]..... ۱۵۲
- ۱-۱. تحریر حسن بن موسی نوبختی (فرق الشیعه)..... ۱۵۳
- ۲-۱. تحریر سعد بن عبدالله اشعری (المقالات و الفرق)..... ۱۵۳
۲. [تفسیر نعمانی]..... ۱۵۵

۱۵۵.....	۱-۲. اقوال موجود در مورد تفسیر نعمانی
۱۵۶.....	۲-۲. بررسی ورد اقوال موجود
۱۵۷.....	۳-۲. تحریر سعد بن عبد الله اشعری
۱۵۷.....	۴-۲. تحریر منسوب به نعمانی
۱۵۸.....	۵-۲. تحریر علی بن ابراهیم قمی
۱۵۹.....	۶-۲. رساله‌ی محکم و متشابه سید مرتضی
۱۵۹.....	۳. کتاب [تاریخ اهل البیت (ع)]
۱۶۲.....	۴. کتب صائر الدرجات
۱۶۳.....	۵. کتاب المواعظ شیخ صدوق
۱۶۷.....	نقش سوم: قدرونی
۱۶۹.....	فصل ۷. اصالت متن
۱۶۹.....	اول؛ نقش مولف در تعیین اصالت متن
۱۷۰.....	۱. صلیب پیش از مسیحیت
۱۷۲.....	۲. کتاب سلیم
۱۷۳.....	۳. آثار طبری
۱۷۵.....	دوم؛ تاثیر شناخت مولف
۱۷۷.....	سوم؛ چستی اصالت یک متن
۱۷۹.....	چهارم؛ مطالعه‌ی متنی
۱۸۰.....	۱. بررسی عناصر متن
۱۸۰.....	۱-۱. مفاهیم و ارتباط اجزای مختلف یک کتاب
۱۸۱.....	۱-۱-۱. الاختصاص منسوب به شیخ مفید
۱۸۲.....	۱-۱-۲. دشواری کار با نسخ خطی
۱۸۳.....	۱-۱-۳. مفاهیم؛ ابزاری برای انسجام سازی
۱۸۴.....	۱-۱-۴. کشف الرموز آبی
۱۸۷.....	۱-۱-۵. بسامد در مفاهیم
۱۸۹.....	۱-۲. عنصر نقش مایه‌ها
۱۹۱.....	۱-۲-۱. روش تشخیص نقش مایه‌ها

- ۱۹۲..... ۲-۲-۱. بررسی حمله‌ی ابره به مکه.....
- ۱۹۵..... ۱-۲-۱. نقش گزارشگر در مکالمه‌ی عبدالمطلب و ابره.....
- ۱۹۷..... ۲-۲-۱. نقش مایه‌ی داستان ابره.....
- ۱۹۸..... ۳-۲-۱. نقش مورخ در داستان قلّیس.....
- ۲۰۰..... ۳-۱. عنصر گزاره‌ها.....
- ۲۰۱..... ۲. اصالت ساختار متن.....
- ۲۰۲..... ۲-۱. ساختار غیر تاریخی.....
- ۲۰۳..... ۲-۲. ساختار تاریخی.....
- ۲۰۴..... ۱-۲-۲. ساختار روایی.....
- ۲۰۵..... ۲-۲-۲. ساختار گاه‌نگاری.....
- ۲۰۶..... ۱-۲-۲. کتاب‌های تک آوا.....
- ۲۰۷..... ۲-۲-۲. کتاب‌های چند آوا.....
- ۲۰۸..... ۳-۲-۲. تقسیم بندی دیگر در ساختار گاه‌نگاری.....
- ۲۰۸..... ۱-۳-۲. انسجام‌گرایی.....
- ۲۰۸..... ۲-۳-۲. گردهم‌آوری.....
- ۲۰۹..... ۳-۳-۲. تفاوت دو نوع تقسیم بندی ساختار گاه‌نگاری.....
- ۲۰۹..... ۴-۲-۲. شبهه‌ی دوری بودن بررسی ساختار روایات.....
- ۲۱۰..... ۱-۴-۲. دفاع از دوری نبودن این مساله.....
- ۲۱۲..... ۵-۲-۲. امکان یا عدم امکان تلفیق ساختارها.....
- ۲۱۴..... ۶-۲-۲. تفاوت روایت بیوگرافیک با بیوگرافی.....
- ۲۱۷..... ۷-۲-۲. ساختار کتب تواریخ محلی.....
- ۲۲۰..... ۱-۷-۲. تفاوت تاریخ و تأریخ.....
- ۲۲۱..... ۸-۲-۲. چگونگی استفاده از ساختارهای روایی و گاه‌نگاری.....
- ۲۲۳..... ۱-۸-۲. روایتی خاص از مکالمه‌ی عبدالمطلب با ابره.....
- ۲۲۴..... ۲-۸-۲. امکان یا عدم امکان حذف ارکان روایت.....
- ۲۲۶..... ۹-۲-۲. نمونه‌های متون تک آوا و چند آوا در ادبیات.....
- ۲۲۷..... ۱۰-۲-۲. چگونگی استفاده از ساختارهای انسجام‌گرایی و گردهم‌آوری.....
- ۲۲۸..... ۱۱-۲-۲. ساختار کتب بازسازی شده.....

فصل ۸. مسئله‌ی زیادت و نقصان در متن.....	۲۲۹
اول؛ زیادت و نقصان در سطح مولف.....	۲۳۰
۱. نهج البلاغه.....	۲۳۰
دوم؛ زیادت و نقصان در سطح راوی.....	۲۳۱
۱. سنن ابی داود.....	۲۳۲
۲. کافی کلینی.....	۲۳۳
۳. طبقات ابن سعد.....	۲۳۷
۱-۳. تفاوت دو روایت طبقات ابن سعد.....	۲۳۸
۲-۳. چگونگی شکل‌گیری طبقات ابن سعد.....	۲۳۹
۳-۳. استنساخ‌های گوناگون از طبقات ابن سعد.....	۲۴۰
۴-۳. الطبقات الکبیر یا الطبقات الکبری؟.....	۲۴۲
سوم. زیادت و نقصان در سطح ناسخ.....	۲۴۳
۱. انواع زیادت و نقصان.....	۲۴۳
۱-۱. تلخیص الشافی شیخ طوسی.....	۲۴۴
۲-۱. قرب الاسناد حمیری.....	۲۴۵
۳-۱. الغارات ثقفی.....	۲۴۶
۴-۱. کتاب الصغیر نصر بن مزاحم.....	۲۴۹
۵-۱. الفقه الاکبر ابوحنیفه.....	۲۴۹
فصل ۹. مشارکت دیگران در متن (انواع تدوین متن).....	۲۵۵
اول؛ کتب امالی.....	۲۵۵
۱. انواع امالی.....	۲۵۶
۱-۱. امالی‌های حدیثی.....	۲۵۷
۲-۱. امالی‌های تبیینی.....	۲۵۷
۲. نقش مستملی در امالی‌ها.....	۲۵۸
۳. روابط بینامتنی در امالی‌ها.....	۲۵۹
۴. تفاوت در امالی‌ها.....	۲۶۰
دوم؛ تقریر نویسی.....	۲۶۰
۱. تفاوت امالی‌ها با تقریرات.....	۲۶۱

۲۶۲.....	سوم؛ کتب مسائل.....
۲۶۲.....	۱. قدیم‌ترین نمونه‌های مسائل.....
۲۶۴.....	۲. مسائل فی المجلس و مسائل مکتوب.....
۲۶۵.....	۳. مسئول مطالب در کتب مسائل.....
۲۶۶.....	چهارم؛ مصاحبه.....
۲۶۸.....	پنجم؛ فرآوری مجدد متن.....
۲۶۸.....	۱. ترجمه.....
۲۶۹.....	۱-۱. مشراییت ترجمه.....
۲۷۰.....	۲-۱. ترجمه‌های نزدیک به تالیف.....
۲۷۱.....	۳-۱. مشکلات در ترجمه‌ها.....
۲۷۱.....	۱-۳-۱. ترجمه‌ی تاریخ طبری.....
۲۷۲.....	۲-۳-۱. ترجمه‌ی فارسی الفتوح ابن اعثم کوفی.....
۲۷۳.....	۳-۳-۱. ترجمه‌ی فارسی السواد الاعظم حکیم سمرقندی.....
۲۷۴.....	۲. تحریر.....
۲۷۵.....	۱-۲. انگیزه‌های تحریر نویسی و نسخه‌های آن.....
۲۷۵.....	۱-۱-۲. اختیار معرفة الرجال شیخ طوسی.....
۲۷۵.....	۲-۱-۲. تحریر تاریخ و صنف دکتر آینی.....
۲۷۶.....	۲-۱-۳. تحریر صفوة الصفا از ابوالفتح حسینی.....
۲۷۷.....	ششم. ترتیب و تبویب.....
۲۷۸.....	هفتم. تلخیص.....
۲۷۸.....	هشتم؛ اسانید، فهارس و کاربرد آنها در نقد متن.....
۲۸۱.....	فصل ۱۰. مطالعه‌ی سازگاری در متون.....
۲۸۲.....	اول؛ سازگاری درونی.....
۲۸۲.....	دوم؛ سازگاری بیرونی.....
۲۸۳.....	سوم؛ مراحل مطالعه‌ی یک ضبط از نظر ناسازگاری.....
۲۸۳.....	۱. نقد به مثابه‌ی یک واقعیت.....
۲۸۴.....	۲. نقد به مثابه‌ی یک اسطوره.....
۲۸۵.....	۳. عدم سازگاری درونی متن.....

۱-۳. روایات جمع قرآن به دستور ابوبکر و عثمان.....	۲۸۵
۱-۳.۱. استنساخ مصحف برای جلوگیری از تحریف یا اختلاف در قرائت؟.....	۲۸۷
۱-۳.۲. تعارض بین روایات.....	۲۸۸
۱-۳.۳. مرحله‌ی نقد به مثابه‌ی اسطوره در روایات جمع.....	۲۹۱
۱-۳.۴. پاسخ به چرایی نقل روایات جمع.....	۲۹۲
۱-۳.۵. کتاب الحیده و الاعتذار.....	۲۹۴
۱-۳.۶. الفقه الاکبر ابوحنیفه.....	۲۹۶
۱-۳.۷. ولد حضرت مسیح (ع) در انجیل متی.....	۲۹۶
۱-۳.۸. حرکت اسیران واقع‌ی کربلا.....	۲۹۸
۴. عدم سازگاری بیرونی متن.....	۳۰۰
۴-۱. کتاب السقیفه‌ی سیف بن عمر.....	۳۰۰
۴-۲. دبستان المذاهب.....	۳۰۱
۴-۳. رستم التواریخ.....	۳۰۲
۴-۴. اخبار الصين والهند.....	۳۰۲
۴-۵. خواجه‌ی تاجدار.....	۳۰۳
۴-۶. مغز متفکر جهان شیعه.....	۳۰۴
۵. سوء تفاهم عدم ناسازگاری.....	۳۰۶
۵-۱. اختلاف در تعبیر.....	۳۰۶
۵-۲. ناآگاهی از یک اندیشه‌ی پس زمینه.....	۳۰۶
۵-۳. تفاوت در گفتمان.....	۳۰۸
فصل ۱۱. زبان متن.....	۳۱۱
اول؛ استفاده از زبان برای نقد بیرونی.....	۳۱۲
دوم؛ استفاده از زبان برای نقد درونی.....	۳۱۲
۱. مطالعه‌ی کمی.....	۳۱۳
۱-۱. فرم‌های صرفی.....	۳۱۴
۱-۱-۱. یاء نسبت در عربی.....	۳۱۴
۱-۱-۲. باب افعال و تفعیل.....	۳۱۷
۲-۱. فرم‌های نحوی.....	۳۱۹

۳۱۹.....	۳-۱. لغات.....
۳۲۱.....	۲. تحولات کیفی.....
۳۲۱.....	۱-۲. تغییر در معنا.....
۳۲۲.....	۲-۱-۱. واژه‌ی صلاة.....
۳۲۳.....	۲-۱-۲. واژه‌ی حج.....
۳۲۴.....	۱-۲. متروک شدن و بوجود آمدن واژه‌ها.....
۳۲۴.....	۲-۱-۲. فعل طَمَت.....
۳۲۵.....	۲-۲-۲. واژه‌ی فلک.....
۳۲۵.....	۲-۲-۳. اصطلاح لاشیء.....
۳۲۶.....	۲-۲-۴. زبان خطبه‌ی اول نهج البلاغه.....
۳۲۸.....	۲-۲-۴-۱. منالهی نقل به معنا.....
۳۲۹.....	۲-۲-۵. بکار رفتن اقلیم سبغة در برخی از خطبه‌های حضرت علی (ع).....
۳۳۱.....	فصل ۱۲. قراردادهای اجتماعی.....
۳۳۲.....	اول؛ نمونه‌های قراردادهای اجتماعی.....
۳۳۲.....	۱. ایستادن کنار خیابان.....
۳۳۳.....	۲. بازتاب قراردادهای اجتماعی در متون تاریخی.....
۳۳۳.....	۲-۱. بار ندادن سلطان محمود غزنوی.....
۳۳۴.....	۲-۲. پس فرستادن هدیه‌ی سلطان محمود.....
۳۳۵.....	۳. قراردادهای اجتماعی و روابط خانوادگی.....
۳۳۶.....	دوم؛ گفتمان و ایدئولوژی.....
۳۳۶.....	۱. گفتمان اعم از قراردادهای اجتماعی.....
۳۳۷.....	۲. تفاوت گفتمان و اندیشه.....
۳۳۸.....	۳. دو سطح از گفتمان.....
۳۴۰.....	۴. کشف پیش فرض‌ها و گفتمان‌ها.....
۳۴۱.....	۵. استفاده از کتب غیر تاریخی در جهت توسعه‌ی روش‌های تاریخ.....
۳۴۳.....	منابع و مأخذ.....
۳۴۹.....	نمایه.....

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
 وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُودَ وَ سُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
 (قرآن کریم، سوره مبارکه النمل، آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

فلسفه وجودی دانشگاه امام صادق علیه السلام که از سوی ریاست دانشگاه به کرات مورد توجه قرار گرفته، تربیت نیروی انسانی‌ای متعهد، باتقوا و کارآمد در عرصه عمل و نظر است تا از این طریق دانشگاه بتواند نقش اساسی خود را در سطح راهبردی به انجام رساند.

از این حیث «تربیت» را می‌توان مقله‌ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه‌های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می‌یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می‌سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبای علمی هستند و نمی‌توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گرو انجام پژوهش‌های علمی و بهرمندی از نتایج آنهاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به حساب می‌آیند و نمی‌توان آینده درخشانی را بدون توانایی‌های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ‌گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق علیه السلام در واقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که هم اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیانگذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید می‌رود با اتکاء به تأییدات الهی و تلاش همه‌جانبه اساتید، دانشجویان و مدیران دانشگاه، بتواند به مرجعی تمام عیار در گستره جهانی تبدیل گردد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آن‌ها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و ... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و ادعایی اندک در این راه گام نهاده‌اند - درک کاستی‌ها و اصلاح آن‌ها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت مرجعیت مکتب علمی امام صادق علیه السلام را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت. (ان شاء الله)

وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ

معاونت پژوهشی دانشگاه

پیش‌گفتار

انجمن علمی دانشجویی الهیات به منظور انسجام فعالیت‌های علمی، پژوهشی و ایجاد نشاط علمی در دانشجویان الهیات در سال ۱۳۸۳ به همت جمعی از دانشجویان این رشته با عنایت خداوند متعال تأسیس گردید.

از جمله اهداف انجمن می‌توان به زمینه‌سازی جهت شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌های علمی-پژوهشی دانشجویان، تلاش جهت پژوهش‌محور نمودن آموزش از طریق ایجاد رابطه منطقی بین آموزش و پژوهش، ایجاد رقابت و فرصت‌های عادلانه‌ی علمی به منظور شناسایی و سازماندهی استعدادهای دانشجویان، بهره‌گیری از مشارکت آنان در ارتقای فضای علمی دانشگاه و زمینه‌سازی جهت تبلور و نیل به خواسته‌های دانشجویان در امور علمی و پژوهشی اشاره نمود.

جهت تحقق این اهداف گام‌هایی از جمله برگزاری سخنرانی‌ها، نشست‌ها، هم‌اندیشی‌ها و همایش‌های علمی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی-پژوهشی و نمایشگاه‌های علمی و تخصصی، تشکیل گروه‌های مطالعاتی، سازماندهی اردوها و بازدیدهای علمی و تولید و انتشار منشورات علمی-دانشجویی به حول و قوه الهی برداشته شد. نظر به استقبال دانشجویان ارجمند - اعم از اعضای دانشگاه و حتی خارج از دانشگاه - از آثار برخی اساتید که در کلاس‌های درسی و یا سخنرانی‌های علمی و ... ارائه شده بود،

انجمن علمی دانشجویی الهیات بر آن شد جهت احیای چنین آثاری که حاوی نوآوری‌های علمی و ابتکارات اساتید ارجمند دانشگاه است، اقدام به انتشار این آثار نماید.

مجموعه پیش رو متن سلسله جلسات درسی استاد ارجمند دکتر احمد پاکتچی است که در نیمسال دوم تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ با عنوان «نقد متن» (نقد متن تاریخی) در جمع دانشجویان کارشناسی ارشد رشته تاریخ تشیع در دانشکده‌ی ارتباطات دانشگاه امام صادق علیه السلام ارائه شده و پس از پیاده‌سازی و حروفچینی به همت دانشجوی ارجمند جناب آقای صالح زارعی علاوه بر ویرایش ادبی و فصل‌بندی، جهت افزایش وثوق علمی گفتارها مورد تحقیق قرار گرفته و نتایج آن در قالب ارجاعات در پاورقی منعکس گردیده است.

ویراستار محترم تا حد ممکن صورت گفتاری سخن را به نوشتاری تبدیل کرده است اما از دگرگون کردن متن و باز نویسی آن پرهیز داشته تا کیفیت پرداختن به بحث و تبیین آن عارض نشود.

طبعاً اگر استاد محترم قرار بود به قلم خود چنین مباحثی را بنگارند، بسیار دقیق‌تر و پیراسته از اقتضائات کلاس درس به این امر می‌پرداختند. اما کمبود وقت ایشان و علاقه دانشجویان جهت بهره‌مندی از مباحث استاد ما را بر آن داشت تا خود به انتشار این آثار اقدام کنیم. لازم به ذکر است در برخی موارد که به دلایلی ابهاماتی در متن پیاده شده از نوارهای کلاس درسی وجود داشت، ویراستار ارجمند با مراجعه به استاد از نظر ایشان جهت بازسازی مطلب بهره برده است.

امید است انتشار این اثر در کنار سایر فعالیت‌های انجمن علمی دانشجویی الهیات گامی دیگر - گرچه کوچک - به منظور زمینه‌سازی حضور پررنگ‌تر کلیه علاقه‌مندان و پژوهش‌گران در حوزه مطالعات اسلامی به ویژه دانشجویان دانشگاه امام صادق علیه السلام در عرصه جهاد علمی باشد؛ گامی در راستای تحقق منویات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) مبنی بر دستیابی این دانشگاه به جایگاه مرجعیت علمی در حوزه علوم انسانی.

بدیهی است بهره‌مندی از نظرات پژوهش‌گران ارجمند در مورد این اثر، ما را در ارائه کم‌نقص‌تر ویرایش‌های آتی، در قالب یک کتاب رسمی یاری خواهد نمود؛ لذا از طریق پست الکترونیکی و نشانی مندرج در شناسنامه‌ی اثر، مشتاقانه در انتظار انتقادهای و پیشنهادهای مخاطبان ارجمند هستیم.

در پایان لازم است از همه‌ی کسانی که در ارائه این اثر ما را یاری نمودند تشکر کنیم. از جناب آقای سعید طاووسی مسرور، و جناب آقای دکتر صادقی که فایل صوتی جلسات را در اختیار انجمن علمی قرار دادند صمیمانه تشکر می‌کنیم. همچنین از جناب آقای محمد مهدی پوروهاب، ... و نیز از حمایت اساتید گرانقدر دانشگاه تشکر و قدردانی نموده، از درگاه ایزد متان برای ایشان توفیق روزافزون مسألت نماییم.

و ما توفیقنا الّا بالله العلیّ العظیم
دبیر انجمن علمی دانشجویی الهیات
مهدی نیکجو